

важності виховання ціннісного ставлення людини до водних ресурсів.

**Ключевые слова:** ценность, ценностное отношение, водные ресурсы, личность, личностные качества, экологическая культура.

## CONCEPT OF «VALUE-EFFICIENCY OF A PERSONALITY TO WATER RESOURCES» SCIENTIFIC LITERATURE

A.V Truten

**Abstract.** The article examines the essence of the concept of «value relation of personality to water resources». It is indicated that to date there is a large number of interpretations of the concept of «value». On the basis of scientific literature, two approaches to the definition of values can be distinguished: values, the significance of which is allocated by the existing needs of people; values that independently give meaning to human existence. The emphasis is on the importance of upbringing the value relation of the person to the water resources.

**Key words:** value, value attitude, water resources, personality, personality traits, ecological culture.

УДК 378.016

### ПРИНЦИПИ ТА ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ- ТЕХНОЛОГІВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ У ВНЗ

Г.А.ЧЕРЕДНІЧЕНКО, кандидат педагогічних наук, доц. кафедри ділової іноземної мови та міжнародної комунікації Національного університету харчових технологій  
e-mail: gala-office2006@ukr.net

**Анотація.** Автором статті встановлено, що процес формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності спирається на загально дидактичні педагогічні принципи (системності навчання, науковості, забезпечення міцності результатів навчання, свідомості і активності, наочності, доступності), а також специфічні педагогічні принципи, зокрема, автентичності, кроскультурності, комунікативності, інтегративності, частотності, принцип аксіологічної спрямованості, діалогічності.

Визначено, що процес формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності в майбутніх інженерів-технологів харчової промисловості відбуватиметься успішно за таких умов: психологічних (формування в майбутніх інженерів-технологів харчової промисловості позитивної мотивації до навчання та професійної діяльності; розвиток професійних мотивів фахового спілкування іноземною мовою в сфері технології харчування; прагнення до самоаналізу, самооцінювання, самовдосконалення; рефлексії, формування внутрішньої мотивації самостійного навчання); методичних (впровадження сучасних навчальних програмних засобів та використанням інноваційних форм, методів та технологій навчання; вибір педагогічно доцільних форм, методів, засобів навчання; вибір технологій навчання зі спрямуванням на засвоєння змісту предмета, формування компетенцій, стимулювання пізнавальної діяльності; інтеграція традиційних методів з активними); технологічних (систематичний контроль за результатами навчання, діагностика рівня знань студентів.); реалізаційних (залучення до діалогу культур (іншомовної та рідної); використання іншомовної культури як засобу пізнання й розвитку культури особистості, а також інтеграція дисциплін гуманітарного циклу з спеціальними дисциплінами); організаційних (створення плюрилінгвального комунікативного середовища, організація навчального процесу в єдності професійного й міжкультурного компонентів; співпраця та поглиблення зв'язків з виробництвом, міжнародними харчовими підприємствами та компаніями, розподіл студентів на групи відповідно рівня знань з іноземної мови за допомогою методів вхідного тестування; адаптивне поетапне управління навчальною діяльністю студентів).

**Ключові слова:** іншомовна професійно-комунікативна компетентність, педагогічні умови, іноземна мова, майбутні інженери- технологи харчової промисловості.

© Г. А. Чередніченко, 2017

**Актуальність.** Міжнаціональний обмін кадрами, відкриття закордонних філій великими корпораціями, обмін технологіями є основою формування загальносвітових стандартів виробничої культури, управлінських систем та міжособистісних відносин. Організаційні структури, типи використовуваної технології стають усе більше схожими в різних країнах, однак у поведженні індивідів національні й культурні розходження зберігаються й навіть підсилюються. Так, при використанні аналогічної технології, поведження французів й американців різне, відрізняється навіть спосіб застосування технології. У силу цієї обставини необхідно враховувати особливості національної культури, системи цінностей і мотиваційних установок, що історично склалися в тій або іншій країні, коли мова йде про співпрацю. Тому сучасний фахівець харчової промисловості повинен мати належний рівень знань із дисциплін гуманітарної та соціально-економічної, математичної та природничо-наукової, професійної та практичної підготовки, володіти професійно-практичними навичками, що в свою чергу стане вагомим підґрунтям для професійного вирішення конкретних виробничих ситуацій, які повсякденно вирішуються на підприємствах харчової індустрії на різних посадах як в україномовному, так і в іншомовному середовищі при різних формах організації праці і виробництва в умовах конкуренції.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** До проблем формування професійної іншомовної компетентності зверталось багато дослідників: О.Бігіч, Н.Гез, Р.Гришкова, І.Задорожна, М.Князян, С.Козак, Н.Микитенко, Л.Морська, О.Москаленко, С.Ніколаєва, Ю.Пассов, О.Павленко, Є.Полат, Н.Пруднікова, Ю.Рибінська, О.Тарнопольський, Л.Черноватий та ін.

**Мета** визначити принципи та педагогічні умови формування іншомовної професійної комунікативної компетентності інженерів-технологів харчової промисловості у системі іншомовної професійної підготовки у ВНЗ.

**Методи.** Відповідно до поставленої мети під час дослідження використовувалися такі загальнонаукові методи, як теоретико-методологічний, порівняльний, інтерпретація наукових праць, а також метод узагальнення.

**Результати.** Формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності (ІПКК) базується на загальнодидактичних принципах (системності навчання, науковості, забезпечення міцності результатів навчання, свідомості і активності, наочності, доступності) і конкретизується специфічними принципами навчання.

Специфічними принципами проектування змісту навчання іноземних мов для майбутніх інженерів-технологів харчової промисловості є такі :

- *Принцип автентичності*, що означає раціональне використання неадаптованих навчальних матеріалів: текстів, діалогів, фраз і словосполучень, аудіозаписів, фільмів, статей з газет і журналів, які є справжніми зразками звуковий і письмовий форм іноземної мови;

- *Принцип кроскультурності*, що має на увазі включення в зміст навчання кроскультурного аспекту, що полегшує входження індивіда в світ чужої культури, в певну освітню систему. Поповнення міжкультурних знань включає в себе: вивчення культурних відмінностей країн Євросоюзу та інших країн, знання яких надає істотну допомогу у встановленні контактів з зарубіжними партнерами, порівняння цих відмінностей з культурними особливостями своєї країни; вивчення мовних засобів, необхідних для здійснення коректної комунікації з іноземними партнерами, колегами та ін.; збір інформації про культурне життя молоді країн Євросоюзу та інших країн;

- *Принцип комунікативності*, який передбачає наявність тем і ситуацій, які формують здатність у студентів вести комунікацію іноземною мовою з опорою і без опори на зразок, здійснювати своє мовна поведінка відповідно до цільової установкою і заданою тематикою, вибирати стратегію комунікативної діяльності в залежності від рівня оволодіння рецептивних і продуктивними вміннями;

- *Принцип інтегративності*, що означає наявність у змісті навчання завдань і вправ для органічного розвитку основних видів мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, аудіювання, письма);

- *Принцип частотності*, що означає відбір в зміст навчання найбільш вживаних слів і виразів, так як кількість годин, що відводяться на вивчення іноземних мов в немовних вузах

невелика, отже, акцентувати увагу слід в першу чергу на часто вживаний мовному матеріалі.

Беручи до уваги процес міжнародної інтеграції у сфері освіти, взаємне зближення, взаємодоповнення і взаємозалежність національних освітніх систем, зростання академічної мобільності і той факт, що вищі навчальні заклади України та Європи стають все більш інтернаціональними, ми вважаємо за доцільне виділення додаткового принципу відбору змісту навчання іноземним мовам *принципу аксіологічної спрямованості*, що означає включення в зміст навчання іноземним мовам ціннісних орієнтирів, покликаних формувати такі якості особистості студента, які необхідні для навчання і життя в сучасних умовах. Одним з таких якостей особистості, здатних уникнути зіткнення на ґрунті національних, політичних, конфесійних та інших розбіжностей, є толерантність.

*Принцип діалогічності* є провідним етичним принципом гуманістичної педагогіки, яким мають керуватися викладачі у своїй професійній діяльності. Оскільки комунікативна діяльність передбачає здійснення як монологічного, так і діалогічного мовлення, цей принцип знаходить відображення у специфічному принципі гармонізуючого діалогу. На відміну від розвитку інших практичних умінь такому важливому вмінню, як вести діалог, приділяється дуже мало уваги. З цієї причини у студентів у процесі діалогічного спілкування виникає чимало труднощів: проблеми при встановленні контакту, невдале використання аргументів для захисту власної точки зору, невміння слухати, реалізувати мету діалогу тощо.

Науковий аналіз проблеми формування професійної комунікативної компетентності в майбутніх інженерів-технологів харчової промисловості також передбачає визначення низки педагогічних умов, яким належить особлива роль у навчальному процесі, і які дадуть можливість ефективно побудувати процес формування досліджуваної компетентності. Педагогічні умови виступають у вигляді комплексу практично реалізованих в освітньому процесі ВНЗ заходів, спрямованих на формування професійної комунікативної компетентності, реалізацію організаційно-методичної системи фахового становлення компетентності майбутнього інженера-технолога харчової промисловості.

У педагогіці "умова" – це сукупність зовнішніх обставин, у яких протікає навчальна діяльність, та обставин життєдіяльності її суб'єкта [1]. Педагог В. Полонський розглядає умову як сукупність змінних природних, соціальних, зовнішніх і внутрішніх впливів на фізичний, моральний, психічний розвиток людини, її поведінку, виховання й навчання, формування особистості [2, с. 36].

Аналіз літератури з даної проблеми [6,7] дає підстави вважати, що процес формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності в майбутніх інженерів-технологів харчової промисловості відбуватиметься успішно за таких умов:

*психологічних* (формування в майбутніх інженерів-технологів харчової промисловості позитивної мотивації до навчання та професійної діяльності; розвиток професійних мотивів фахового спілкування в сфері технології харчування; прагнення до самоаналізу, самооцінювання, самовдосконалення; рефлексії, формування внутрішньої мотивації самостійного навчання, наявність у студентів чіткого розуміння сутності професійних умінь та навичок, їхнє значення для процесу подальшої професійної і наукової діяльності);

*методичних* (впровадження сучасних навчальних програмних засобів та використанням інноваційних форм, методів та технологій навчання; вибір педагогічно доцільних форм, методів, засобів навчання; вибір технологій навчання зі спрямуванням на засвоєння змісту предмета, формування компетенцій, стимулювання пізнавальної діяльності; гармонійне використання традиційних форм та методів навчання у поєднанні з інтерактивними формами і методами роботи);

*технологічних* (систематичний контроль за результатами навчання, діагностика рівня знань студентів);

*реалізаційних* (залучення до діалогу культур (іншомовної та рідної); використання іншомовної культури як засобу пізнання й розвитку культури особистості, а також інтеграція дисциплін гуманітарного циклу з спеціальними дисциплінами);

*організаційних* (створення плюрилінгвального комунікативного середовища, організація навчального процесу в єдності професійного й міжкультурного компонентів; співпраця та поглиблення зв'язків з виробництвом, міжнародними харчовими підприємствами та компаніями, розподіл студентів на три групи відповідно рівня знань з іноземної мови: з високим, се-

реднім; низьким рівнем знань за допомогою методів вхідного тестування; адаптивне поетапне управління навчальною діяльністю студентів).

Розглянемо деякі з них. Основним завданням навчання іноземних мов у ВНЗ є створення таких умов, при яких студенти самі усвідомлюють необхідність оволодіння іноземною мовою для реалізації своїх життєвих планів та амбіцій в сучасному світі, тому теоретична й практична підготовка у ВНЗ повинна стати не метою, а засобом формування професійної комунікативної компетентності в майбутніх інженерів-технологів харчової промисловості. При цьому, оволодіння студентами професією повинно виражатися в конкретному прояві мотивів і цілей професійної діяльності, які відображають потреби та інтереси майбутнього фахівця, тому *формування в майбутніх інженерів-технологів харчової промисловості позитивної мотивації до навчання та професійної діяльності* – умова успішного формування в них професійної комунікативної компетентності.

Отже, вважаємо, що процес формування професійної комунікативної компетентності в майбутніх інженерів-технологів харчової промисловості буде успішним за умови створення на заняттях комфортного психологічного клімату та позитивного емоційного настрою студентів при оволодінні іншомовною комунікативною компетентністю. Для цього викладач повинен провести спеціальну емоційну підготовку у вигляді виконання таких завдань, які забезпечують пробудження емоцій та включення вольових резервів студента. Ефективність навчання може бути досягнута, якщо студенти не тільки повністю втягуються в навчальну мовленнєву діяльність, а й обов'язково усвідомлюють цілі й завдання своєї діяльності за відсутності неспокою в процесі оволодіння іноземною мовою та переважання позитивних емоцій, таких, як радість, задоволення, впевненість, гордість, інтерес. Студенти повинні мати можливість реалізувати такі вольові чинники як цілеспрямованість, організованість, наполегливість, увага й завзятість. Цього можна досягти за допомогою спеціальних завдань, прийомів, вправ.

Важливо перемістити акцент у навчанні іноземних мов на розвиток навичок мовного спілкування та ведення дискусій на професійні теми. Не варто залишати без уваги й соціокультурне спілкування. Щоб ефективно реалізувати цей підхід, необхідно використовувати активні методи навчання, які передбачають зміну характеру традиційних занять. Використання ігрових, проектних, проблемних, соціальних та інформаційних технологій сприяє формуванню вмінь та навичок іншомовного спілкування.

*Під плюрилінгвальним освітнім середовищем* розуміють систему психолого-педагогічних умов, які забезпечують можливість для формування компетенцій, розкриття здібностей та особистісних особливостей студентів, в яких мови слугують засобом пізнання світу спеціальних знань [3].

Формування ІПКК стає можливим за умови створення плюрилінгвального середовища, як особливого способу досягнення дійсності, який передбачає наявність у студентів не тільки комунікативних компетентностей, але й прагнення до розуміння взаємин, різних поглядів, ідей. Вважаємо, що плюрилінгвальне навчання згідно з сучасним підходом включає в себе не тільки навчання різним мовам і оволодіння студентами спеціальним знанням в певній сфері на основі використання певних мов як засобу освітньої діяльності, але й формування в плюрилінгвальному діалогічному просторі, що дозволяє особистості успішно реалізовувати себе в умовах міжкультурної комунікації.

Створення плюрилінгвального середовища передбачає 1) єдність аудиторної і самостійної роботи, під час якої студенти займають активну позицію і реалізують себе як суб'єкти міжкультурної комунікації; 2) виконання спеціальних багатомовних лексичних і комунікативних інтерактивних вправ; 3) залучення студентів до таких видів мовленнєвої діяльності як рецепція, інтеракція і медіація (мовне посередництво), що сприяє розвитку ІПКК; 4) використання автентичних різномовних текстів (статей з фахових видань, аудіо і відеоматеріалів).

Пріоритетного значення в оволодінні вміннями та навичками іншомовної комунікації набуває спілкування з носіями мови та створення іншомовного комунікативного середовища, яке ґрунтується на використанні змодельованих професійно спрямованих ситуацій реального зв'язку з друзями, колегами, однодумцями у процесі навчання іноземної мови. Результатом цього є актуалізація формування іншомовної комунікативної компетентності студентів та їхньої здатності до творчого застосування знань з іноземної мови в умовах інтерактивного навчання. Такий підхід дає змогу не тільки оптимізувати професійну підготовку майбутніх ін-

женерів-технологів харчової промисловості шляхом організації іншомовної комунікативної взаємодії професійного спрямування, а й розкрити основні потенційно значущі якості студентів у процесі вивчення фахових дисциплін, сприяти розвитку в них критичного (оціночного) й продуктивного мислення та активної освітньої позиції.

Наступна педагогічна умова *впровадження сучасних навчальних програмних засобів та використанням інноваційних форм, методів та технологій навчання* реалізується завдяки інтенсивному розвитку інформаційно-комунікативних технологій. Використання інформаційно-комунікативних технологій - це ще одна реальна можливість заповнити відсутність природного іншомовного середовища шляхом створення іншомовного електронно-освітнього середовища, в склад якого входять електронно-освітні ресурси, розміщені в Інтернеті та електронно-освітні ресурси на цифрових носіях. Сучасні АНК ІМ можуть широко використовуватися для ознайомлення студентів з новим мовним матеріалом, новими зразками, на етапі тренування та застосування знань, навичок і вмінь. За їх допомогою студенти мають можливість виконувати такі види навчальної діяльності: тренувати правопис; вивчати лексичний матеріал; удосконалювати розуміння аудіотексту; розвивати техніку читання; вивчати граматику; навчатися писемного мовлення; тренувати вимову.

Комп'ютер дозволяє моделювати умови комунікативної діяльності, реалізовувати їх у різноманітних тренувальних вправах ситуативного характеру.

Адаптивне управління тлумачать як «особливий вид людської діяльності в умовах постійних змін внутрішнього і зовнішнього середовища, який забезпечує цілеспрямований вплив на керовану систему для збереження і впорядкування її у межах заданих параметрів на основі закономірностей її розвитку та дії механізмів самоуправління» [4, с. 25]; «спрямування об'єкта на самоуправління і саморозвиток на основі кооперації і діалогового узгодження через сполучення цільових функцій суб'єктів для спільного прийняття рішення» [109, с. 90].

Адаптивне поетапне управління передбачає перехід від управління викладачем діяльністю студентів через співуправління до самоуправління студентами власною навчальною діяльністю. Самоуправління визначено як внутрішнє керівництво діяльністю (її планування, регулювання, самоконтроль, самоаналіз і самооцінювання отриманого результату) для досягнення визначених цілей [5, с. 44].

Таким чином – *адаптивне поетапне управління навчальною діяльністю студентів* – має гуманістичну основу, спрямована на реалізацію потенціалу кожної особистості, сприяє оптимальному поєднанню ціннісно-мотиваційного, концептуально-гносеологічного, комунікативно-поведінкового компонентів готовності до ІПКК. За умови адаптивного поетапного управління створюється сприятливе середовище для досягнення спроектованої навчальної мети, формується атмосфера творчого співробітництва й здорової конкуренції в цілісному педагогічному процесі вищого навчального закладу, забезпечується послідовність, варіативність та індивідуалізацію педагогічного процесу.

**Висновки і перспективи.** Отже, на основі проведеного дослідження дійдемо висновку, що процес формування ІПКК має спиратися на загально дидактичні педагогічні принципи (*системності навчання, науковості, забезпечення міцності результатів навчання, свідомості і активності, наочності, доступності*), а також специфічні педагогічні принципи, зокрема, *автентичності, кроскультурності, комунікативності, інтегративності, частотності, принцип аксіологічної спрямованості, діалогічності*.

Процес формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності в майбутніх інженерів-технологів харчової промисловості відбуватиметься успішно за таких умов: *психологічних* (формування в майбутніх інженерів-технологів харчової промисловості позитивної мотивації до навчання та професійної діяльності; розвиток професійних мотивів фахового спілкування в сфері технології харчування; прагнення до самоаналізу, самооцінювання, самовдосконалення; рефлексії, формування внутрішньої мотивації самостійного навчання); *методичних* (впровадження сучасних навчальних програмних засобів та використанням інноваційних форм, методів та технологій навчання; вибір педагогічно доцільних форм, методів, засобів навчання; вибір технологій навчання зі спрямуванням на засвоєння змісту предмета, формування компетенцій, стимулювання пізнавальної діяльності; інтеграція традиційних методів з активними); *технологічних* (систематичний контроль за результатами на-

вчання, проведення підсумкової роботи після закінчення вивчення кожної теми; діагностика рівня знань студентів;); *реалізаційних* (залучення до діалогу культур (іншомовної та рідної); використання іншомовної культури як засобу пізнання й розвитку культури особистості, а також інтеграція дисциплін гуманітарного циклу з спеціальними дисциплінами); *організаційних* (створення плюрилінгвального комунікативного середовища, організація навчального процесу в єдності професійного й міжкультурного компонентів; співпраця та поглиблення зв'язків з виробництвом, міжнародними харчовими підприємствами та компаніями, розподіл студентів на три групи відповідно рівня знань з іноземної мови: з високим, середнім; низьким рівнем знань за допомогою методів вхідного тестування; адаптивне поетапне управління навчальною діяльністю студентів).

#### Список використаних джерел

1. Словарь-справочник по педагогике / авт.-сост.В.А. Мижериков; под общ ред. П.И. Пидкасистого. – М. : Сфера, 2004. – 448с.
2. Полонский В.М. Словарь по образованию и педагогике / В.М. Полонский. – М.: Высш. шк. 2004. – 512 с.
3. Ярьсько К. В. Культура управління навчальною діяльністю студентів : моногр. / К. В. Ярьсько. – Х. : ХНУРЕ, 2004. – 235 с
4. Єльнікова Г. В. Організація діяльності педагогічного колективу школи щодо контролю за засвоєнням учнями змісту навчання / Г. В. Єльнікова. – Х. : ХОІНОПП, 1996. – 60 с.
5. Розвиток творчого потенціалу майбутнього фахівця: моногр. / Т. О. Дмитренко, К. В. Ярьсько, Т. В. Колбіна й ін. – Херсон : ПП Вишемирський В. С., 2014. – 424 с.
6. Маслак Л. П. Педагогічні умови формування культурологічної компетентності майбутніх офіцерів радіоінженерних спеціальностей : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. : спец. 13.00.04 193 «Теорія і методика професійної освіти» / Людмила Петрівна Маслак. – Житомир, 2010. – 20 с.
7. Олексенко О.О. Педагогічні умови підготовки майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності до міжкультурної комунікації: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук : 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти / Олексенко Олена Олексіївна ; Глухівський нац. пед. ун-т ім. О. Довженка. – Глухів, 2016. – 23 с.

#### References

1. Slovar-spravochnik po pedagogike (2004) [Dictionary-reference on pedagogy]. – Moscow: Sfera, 448s.
2. Polonskiy V.M. (2004). Slovar po obrazovaniiu i pedagogike [Dictionary on education and pedagogy] – Moscow: Higher school, 512 s.
3. Yares'ko K. V. (2004) Kul'tura upravlinnya navchal'noyu diyal'nistyu studentiv [Culture of management of educational activities of students ] Kharkiv, 235 s.
4. Yel'nikova H. V.(1996). Orhanizatsiya diyal'nosti pedahohichnoho kolektyvu shkoly shchodo kontrolyu za zasvoyenniam uchnyamy zmistu navchannya [Organization of the activity of the school's pedagogical staff in controlling the pupils' training]. – Kharkiv, 60 s.
5. T. O. Dmytrenko, K. V. Yares'ko, T. V. Kolbina (2014). Rozvytok tvorchoho potentsialu maybutn'oho fakhivtsya: monohrafia [Development of creative potential of a future specialist ]. Kherson, 424 s.
6. Maslak L. P. (2010). Pedahohichni umovy formuvannya kul'turolohichnoyi kompetentnosti maybutnikh ofitseriv radioinzhenernykh spetsial'nostey [Pedagogical conditions of formation of cultural competence of future officers of radio engineering specialties]. Zhytomyr, 20 s.
7. Oleksenko O.O. (2016). Pedahohichni umovy pidhotovky maybutnikh menedzheriv zovnishn'oekonomichnoyi diyal'nosti do mizhkul'turnoyi komunikatsiyi [Pedagogical conditions of preparation of future managers of foreign economic activity for intercultural communication]. Hlukhiv, 23 s.

# ПРИНЦИПЫ И ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ИНОЯЗЫЧНОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ-ТЕХНОЛОГОВ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В ВУЗАХ

Г.А.Чередниченко

**Аннотация.** Автором статьи установлено, что процесс формирования иноязычной профессионально-коммуникативной компетентности опирается на общедидактические педагогические принципы (системности обучения, научности, обеспечения прочности результатов обучения, сознания и активности, наглядности, доступности), а также специфические педагогические принципы, в частности, аутентичности, кросскультурности, коммуникативности, интегративности, частотности, аксиологической направленности, диалогичности.

Определено, что процесс формирования иноязычной профессионально-коммуникативной компетентности будущих инженеров-технологов пищевой промышленности будет происходить успешно при следующих условиях: психологических (формирование у будущих инженеров-технологов положительной мотивации к обучению и профессиональной деятельности, развитие мотивов профессионального общения на иностранном языке в сфере технологии питания, стремление к самоанализу, самооценке, самосовершенствованию, рефлексии, формирование внутренней мотивации самостоятельного обучения); методических (внедрение современных учебных программных средств и использованием инновационных форм, методов и технологий обучения, выбор педагогически целесообразных форм, методов, средств обучения, выбор технологий обучения с направлением на усвоение содержания предмета, формирование компетенций, стимулирование познавательной деятельности; интеграция традиционных методов с активными); технологических (систематический контроль за результатами обучения, диагностика уровня знаний студентов) реализационных (привлечение к диалогу культур (иноязычной и родной), использование иноязычной культуры как средства познания и развития культуры личности, а также интеграция дисциплин гуманитарного цикла со специальными дисциплинами) организационных (создание плюрилингвальной коммуникативной среды, организация учебного процесса в единстве профессионального и межкультурного компонентов; сотрудничество и углубление связей с производством, международными пищевыми предприятиями и компаниями, распределение студентов на группы в соответствии с уровнем знаний по иностранному языку с помощью методов входного тестирования; адаптивное поэтапное управления учебной деятельностью студентов).

**Ключевые слова:** иноязычная профессионально-коммуникативная компетентность, педагогические условия, иностранный язык, будущие инженеры-технологи пищевой промышленности.

## PRINCIPLES AND PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR FORMING FOREIGN PROFESSIONAL COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE FOOD INDUSTRY ENGINEERS IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

G. A. Cherednichenko

**Abstract.** The author of the article establishes the fact that the process of formation of foreign-language professional communication competence is based on general pedagogical principles (systematic teaching, scientific basis, long-lasting learning outcomes, consciousness and activity, visibility, accessibility), as well as on specific pedagogical principles, in particular, authenticity, cross culturalism, frequency, communicative, integrative, dialogical principles.

It is determined that the process of formation of foreign-language professional and communicative competence of future food industry engineers will be successful under the following conditions: psychological (formation of positive motivation for training and professional activity of future food industry engineers, development of motives of professional communication in a foreign language in the field of food science, need for self-analysis, self-esteem, self-improvement, reflection, formation of internal self-motivation to self-study); methodological (use of modern educational software and innovative methods and technologies of learning, the choice of pedagogically expedient methods, means of teaching, the choice of teaching technologies with the aim of mastering the content of the subject, formation of competences, cognitive activity stimulation, integration of tradi-

tional methods with active ones) ; technological (systematic monitoring of learners' outcomes, diagnosis of students' level of knowledge) implementating (engaging students into the dialogue of foreign language and native cultures, the use of foreign language culture as a means of knowledge and development of a personal culture, integration of humanitarian disciplines with professional disciplines) organizational (creation of plurilingual communicative environment, organization of the educational process in the unity of professional and intercultural components; cooperation and establishing close relations with international food industry companies, grouping the students according to their foreign language level using input testing methods, adaptive step-by-step management of student learning activities).

**Key words:** foreign-language professional-communicative competence, pedagogical conditions, foreign language, training of future food industry engineers.

УДК 331,5+338,46:37

**ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ПРАЦІ  
ТА ОСВІТНІХ ПОСЛУГ**

**Л.В. ШИНКАРУК**, доктор економічних наук, професор,  
член-кореспондент НАН України, завідувач кафедри  
виробничого та інвестиційного менеджменту

*E-mail:* lidia\_shyn@ukr.net

**О.В. ШИНКАРУК**, кандидат юридичних наук, доцент кафедри  
цивільного та господарського права

*E-mail:* [aleksandra.shyn5@gmail.com](mailto:aleksandra.shyn5@gmail.com)

**Л.М.МІЛЬМАН**, аспірант

**Національний університет біоресурсів і природокористування України**

**Анотація.** У статті розглянуто питання вітчизняного ринку праці та освітніх послуг; зазначено, що основними детермінантами структурних диспропорцій ринку праці на сьогодні є нестабільності політичної ситуації, відсутність узгодженості дій суб'єктів державного управління, структурна, макроекономічна та інституційна кризи; обґрунтовано асиметрії розвитку соціально-трудової сфери, що породжуються зовнішніми та внутрішніми детермінантами, а саме: погіршенням демографічної структури населення; лібералізацією соціально-економічної політики; уповільненням темпів економічного зростання; трансформацією інституту зайнятості та різновекторністю змін на ринку праці; висвітлено проблеми розвитку освіти, які унормовуються законами України, що регулюють суспільно-правові відносини та проблемні питання щодо організації і забезпечення функціонування системи вищої освіти України.

**Ключові слова:** ринок праці, освітні послуги, державна освітня політика, вища освіта, соціально-трудова сфера.

**Актуальність (Introduction).** З урахуванням запитів суспільства суттєвий інтерес становить вивчення стану вітчизняного ринку праці та освітніх послуг; формування компетентності громадян України, зокрема випускників шкіл, щодо вибору університетів для здобуття вищої освіти та відповідної спеціальності, щоб бути у подальшому затребуваному на ринку праці, оскільки є невідповідність потреби ринку праці у фахівцях із вищою освітою обсягам їх підготовки. Сьогодні ринок освітніх послуг не готовий повністю задовольнити попит роботодавців у кадрах та оперативно реагувати на зміни їхніх потреб.

Економічний розвиток будь-якої країни передбачає постійні зміни в структурі між основними інституційними секторами, видами економічної діяльності, підприємствами з різною формою власності та ін. Відмінності та диспропорції, що мають місце у трудовій сфері, з одного боку, надають ознак динамічності в процесі формування економічного простору функціонування суб'єктів ринку праці, з іншого – посилюють розрив та глибину розшарування між ними.